

Μιχάλης Σαρρής
Θεματογραφία
της Αρχαίας
Ελληνικής
Πεζογραφίας

Β' & Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ | ΟΜΑΔΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

- 50 θέματα με σχόλια και μετάφραση
- Πλήρης συντακτική ανάλυση
- Ασκήσεις αξιολόγησης με τις απαντήσεις τους

Σύμφωνα με τις νέες οδηγίες
για τις Πανελλαδικές εξετάσεις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΑΡΡΗΣ

Θεματογραφία της Αρχαίας Ελληνικής Πεζογραφίας

Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
Ομάδα Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Εκπαίδευση

Μιχάλης Σαρρής, *Θεματογραφία της Αρχαίας Ελληνικής Πεζογραφίας – Β΄ Γενικού Λυκείου,*
Ομάδα Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών

Υπεύθυνος έκδοσης: Βαγγέλης Μπακλαβάς

Διορθώσεις: Μιχάλης Σαρρής

Σελιδοποίηση: Χαρά Μυζάλη-Παπαδάκη

Φιλμ-μοντάζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2018 και Μιχάλης Σαρρής

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Αύγουστος 2018

ΚΕΤ Β543 – ΚΕΠ 647/18

ISBN 978-960-16-7720-0

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ-ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 570 09

ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αντί Προλόγου	7		
ΚΕΙΜΕΝΑ			
1. Ξενοφῶν, Κύρου Ἀνάβασις, 3.5.1-2		7. Λυσίας, κατὰ Ἐρατοσθένους, 90-91	
Κείμενο.....	9	Κείμενο.....	62
Πληροφοριακά στοιχεία	10	Πληροφοριακά στοιχεία.....	63
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά	10	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	63
Ασκήσεις	12	Ασκήσεις	66
Συντακτική ἀνάλυση	13	Συντακτική ἀνάλυση.....	67
Απαντήσεις στις ασκήσεις	15	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	69
2. Ξενοφῶν, Ἑλληνικά, 4.1.37-38		8. Λυκοῦργος, κατὰ Λεωκράτους, 128-129	
Κείμενο	17	Κείμενο.....	71
Πληροφοριακά στοιχεία	18	Πληροφοριακά στοιχεία.....	72
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά	18	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	72
Ασκήσεις	21	Ασκήσεις	73
Συντακτική ἀνάλυση	21	Συντακτική ἀνάλυση.....	74
Απαντήσεις στις ασκήσεις	24	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	76
3. Ἴσοκράτης, πρὸς Εὐθύβουν, 2-3		9. Λυσίας, Ἐπιτάφιος, 30-31	
Κείμενο.....	26	Κείμενο.....	77
Πληροφοριακά στοιχεία.....	27	Πληροφοριακά στοιχεία.....	78
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	27	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	78
Ασκήσεις	30	Ασκήσεις	80
Συντακτική ἀνάλυση.....	31	Συντακτική ἀνάλυση.....	81
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	34	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	82
4. Θουκυδίδης, Ἱστορία, 1.85-86		10. Λυκοῦργος, κατὰ Λεωκράτους, 110	
Κείμενο.....	36	Κείμενο.....	84
Πληροφοριακά στοιχεία.....	37	Πληροφοριακά στοιχεία.....	85
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	37	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	85
Ασκήσεις	38	Ασκήσεις	87
Συντακτική ἀνάλυση.....	39	Συντακτική ἀνάλυση.....	87
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	42	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	89
5. Αἰσχίνης, κατὰ Κτησιφῶντος, 6		11. Ἴσοκράτης, Ἀρχίδαμος, 49-50	
Κείμενο.....	44	Κείμενο.....	91
Πληροφοριακά στοιχεία.....	45	Πληροφοριακά στοιχεία.....	92
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	45	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	92
Ασκήσεις	47	Ασκήσεις	94
Συντακτική ἀνάλυση.....	48	Συντακτική ἀνάλυση.....	95
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	50	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	96
6. Ξενοφῶν, Κύρου Ἀνάβασις, 2.4.15-17		12. Ἴσοκράτης, πρὸς Νικοκλέα, 31-32	
Κείμενο.....	52	Κείμενο.....	98
Πληροφοριακά στοιχεία.....	53	Πληροφοριακά στοιχεία.....	99
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	53	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	99
Ασκήσεις	56	Ασκήσεις	100
Συντακτική ἀνάλυση.....	58	Συντακτική ἀνάλυση.....	101
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	60	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	103
		13. Ἴσοκράτης, Παναθηναϊκός, 54	
		Κείμενο.....	105

Πληροφοριακά στοιχεία.....	106	Συντακτική ανάλυση.....	162
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	106	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	165
Ασκήσεις.....	108	21. Άνδοκίδης, περὶ τῶν Μυστηρίων, 11	
Συντακτική ανάλυση.....	108	Κείμενο.....	166
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	110	Πληροφοριακά στοιχεία.....	167
14. Πλάτων, Ἐρυξίας, 393c-d		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	167
Κείμενο.....	112	Ασκήσεις.....	169
Πληροφοριακά στοιχεία.....	113	Συντακτική ανάλυση.....	169
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	113	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	171
Ασκήσεις.....	114	22. Ξενοφῶν, Κύρου Ἀνάβασις, 3.2.38-39	
Συντακτική ανάλυση.....	115	Κείμενο.....	173
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	116	Πληροφοριακά στοιχεία.....	174
15. Πλάτων, Ἀπολογία Σωκράτους, 24b-c		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	174
Κείμενο.....	118	Ασκήσεις.....	176
Πληροφοριακά στοιχεία.....	119	Συντακτική ανάλυση.....	176
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	119	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	179
Ασκήσεις.....	121	23. Ξενοφῶν, Ἑλληνικά, 4.2.10-12	
Συντακτική ανάλυση.....	122	Κείμενο.....	181
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	124	Πληροφοριακά στοιχεία.....	182
16. Πλάτων, Συμπόσιον, 220d-221a		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	182
Κείμενο.....	125	Ασκήσεις.....	184
Πληροφοριακά στοιχεία.....	126	Συντακτική ανάλυση.....	185
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	126	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	187
Ασκήσεις.....	128	24. Ξενοφῶν, Ἑλληνικά, 7.1.1-2	
Συντακτική ανάλυση.....	129	Κείμενο.....	189
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	132	Πληροφοριακά στοιχεία.....	190
17. Δημοσθένης, Ἐπιτάφιος, 19-20		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	190
Κείμενο.....	133	Ασκήσεις.....	192
Πληροφοριακά στοιχεία.....	134	Συντακτική ανάλυση.....	192
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	134	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	194
Ασκήσεις.....	137	25. Λυσίας, Δήμου καταλύσεως ἀπολογία, 23	
Συντακτική ανάλυση.....	138	Κείμενο.....	196
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	140	Πληροφοριακά στοιχεία.....	197
18. Πλάτων, Πολιτεία, 393d-394a		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	197
Κείμενο.....	142	Ασκήσεις.....	199
Πληροφοριακά στοιχεία.....	143	Συντακτική ανάλυση.....	200
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	143	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	201
Ασκήσεις.....	145	26. Ξενοφῶν, Ἀθηναίων πολιτεία, 1.16	
Συντακτική ανάλυση.....	145	Κείμενο.....	203
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	147	Πληροφοριακά στοιχεία.....	204
19. Ἰσαῖος, περὶ τοῦ Μενεκλέους κλήρου, 13-14		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	204
Κείμενο.....	149	Ασκήσεις.....	206
Πληροφοριακά στοιχεία.....	150	Συντακτική ανάλυση.....	207
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	150	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	209
Ασκήσεις.....	153	27. Ξενοφῶν, Ἑλληνικά, 3.1.3	
Συντακτική ανάλυση.....	154	Κείμενο.....	211
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	156	Πληροφοριακά στοιχεία.....	212
20. Λυσίας, κατὰ Ἀλκιβιάδου Α΄, 12-13		Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	212
Κείμενο.....	158	Ασκήσεις.....	214
Πληροφοριακά στοιχεία.....	159	Συντακτική ανάλυση.....	215
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	159	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	217
Ασκήσεις.....	161		

28. Πλάτων, Ἰππίας ἐλάσσω, 369d1-e2	Συντακτική ἀνάλυση.....	270
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	272
Πληροφοριακά στοιχεία.....	36. Ξενοφῶν, Κύρου Παιδεία, 8.5.7	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	273
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	274
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	274
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	275
29. Ξενοφῶν, Ἑλληνικά, 2.3.24-25	Συντακτική ἀνάλυση.....	275
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	277
Πληροφοριακά στοιχεία.....	37. Ἴσοκράτης, περὶ ἀντιδόσεως, 159-160	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	278
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	279
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	279
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	282
30. Θουκυδίδης, Ἱστορία, 7.3	Συντακτική ἀνάλυση.....	283
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	285
Πληροφοριακά στοιχεία.....	38. Δημοσθένης, περὶ τοῦ στεφάνου, 192-194	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	287
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	288
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	288
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	291
31. Θουκυδίδης, Ἱστορία, 8.18	Συντακτική ἀνάλυση.....	292
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	294
Πληροφοριακά στοιχεία.....	39. Πλάτων, Γοργίας, 487d-e	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	295
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	296
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	296
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	298
32. Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα, 4.2.26	Συντακτική ἀνάλυση.....	299
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	301
Πληροφοριακά στοιχεία.....	40. Πλάτων, Εὐθύφρων, 15c-e	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	304
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	305
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	305
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	307
33. Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα, 3.5.5-6	Συντακτική ἀνάλυση.....	308
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	311
Πληροφοριακά στοιχεία.....	41. Πλάτων, Μένων, 93a-b	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	313
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	314
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	314
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	316
34. Ἴσοκράτης, Πανηγυρικός, 172-173	Συντακτική ἀνάλυση.....	316
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	319
Πληροφοριακά στοιχεία.....	42. Πλάτων, Νόμοι, 731d-732a	
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Κείμενο.....	320
Ασκήσεις.....	Πληροφοριακά στοιχεία.....	321
Συντακτική ἀνάλυση.....	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	321
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	Ασκήσεις.....	323
35. Ξενοφῶν, Κύρου Παιδεία, 8.7.13-14	Συντακτική ἀνάλυση.....	324
Κείμενο.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	326
Πληροφοριακά στοιχεία.....		
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		
Ασκήσεις.....		

43. Δημοσθένης, πρὸς Λεπτίνην, 11-12	Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	361
Κείμενο.....	Ασκήσεις	363
Πληροφοριακά στοιχεία.....	Συντακτική ανάλυση.....	364
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....	Απαντήσεις στις ασκήσεις.....	366
Ασκήσεις		331
Συντακτική ανάλυση.....		332
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		334
44. Δημοσθένης, πρὸς Πολυκλέα, 60-61		
Κείμενο.....		336
Πληροφοριακά στοιχεία.....		337
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		337
Ασκήσεις		340
Συντακτική ανάλυση.....		341
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		344
45. Δημοσθένης, πρὸς Λεπτίνην, 154		
Κείμενο.....		345
Πληροφοριακά στοιχεία.....		346
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		346
Ασκήσεις		348
Συντακτική ανάλυση.....		349
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		351
46. Ἰσοκράτης, Ἀρχίδαμος, 35-36		
Κείμενο.....		353
Πληροφοριακά στοιχεία.....		354
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		354
Ασκήσεις		355
Συντακτική ανάλυση.....		356
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		358
47. Θουκυδίδης, Ἱστορία, 6.91		
Κείμενο.....		360
Πληροφοριακά στοιχεία.....		361
48. Θουκυδίδης, Ἱστορία, 8.66		
Κείμενο.....		368
Πληροφοριακά στοιχεία.....		369
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		369
Ασκήσεις		370
Συντακτική ανάλυση.....		371
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		373
49. Θουκυδίδης, Ἱστορία, 3.45		
Κείμενο.....		375
Πληροφοριακά στοιχεία.....		376
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		376
Ασκήσεις		379
Συντακτική ανάλυση.....		379
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		381
50. Πλάτων, Φαίδων, 58e-59a		
Κείμενο.....		383
Πληροφοριακά στοιχεία.....		384
Γραμματικά – Λεξιλογικά – Μεταφραστικά.....		384
Ασκήσεις		388
Συντακτική ανάλυση.....		388
Απαντήσεις στις ασκήσεις.....		391
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ		
Γλωσσάρι.....		393
Γραμματικά φαινόμενα		404
Συντακτικά - μεταφραστικά φαινόμενα		406
Βιβλιογραφία		407

Αντί προλόγου

Φίλε αναγνώστη,

Η θεματογραφία που κρατάς στα χέρια σου έχει γραφεί και δομηθεί με τέτοιον τρόπο ώστε ο χρήστης της (δάσκαλος και μαθητής) να μπορεί να τη χρησιμοποιεί εύκολα, μεθοδικά και αποτελεσματικά, και έτσι να φτάνει σε εύλογο χρονικό διάστημα και σίγουρα στον επιδιωκόμενο στόχο του.

Τα 50 θέματα έχουν επιλεγεί με συνδυασμό κριτηρίων (κλιμακωτός βαθμός δυσκολίας, ποιοτικό περιεχόμενο, γραμματικός και συντακτικός πλούτος, αντιπροσώπευση όσο το δυνατόν περισσότερων αττικών συγγραφέων), έτσι που να προσφέρουν υλικό εργασίας για κάθε επίπεδο και να ικανοποιούν τις απαιτήσεις όλων.

Τα πληροφοριακά στοιχεία γραμματολογικού τύπου είναι τόσα, που να παρέχουν συνοπτική αλλά ικανοποιητική ενημέρωση τόσο για το έργο από το οποίο είναι αντλημένο το αρχαίο κείμενο όσο και για το ίδιο το κείμενο.

Η ενότητα ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ παρέχει πληροφορίες και οδηγίες για: α. τις σημασίες των λέξεων, β. τους χρόνους των ρημάτων, τις συντάξεις σε συνδυασμό με τις σημασίες τους, την κλίση ή την υπόδειξη του τρόπου κλίσης χρόνων και εγκλίσεών τους, τον τονισμό τους, γ. τον σχηματισμό των παραθετικών επιθέτων και επιρρημάτων, δ. την κλίση ουσιαστικών, επιθέτων, αντωνυμιών, ε. τις πάσης φύσεως ιδιαιτερότητες, στ. την προσέγγιση, επεξεργασία και ερμηνεία των δύσκολων σημείων κάθε κειμένου με πρακτικό και πρωτότυπο τρόπο, ζ. τα σχήματα λόγου.

Σε κάθε κείμενο οι ασκήσεις αποτελούν ένα πλήρες κριτήριο αξιολόγησης, που περιέχει ποικιλία γραμματικών και συντακτικών ζητούμενων, αλλά και ερώτηση κατανόησης, καλύπτοντας έτσι τις απαιτήσεις του καινούριου τρόπου εξέτασης του αδίδακτου κειμένου σε επίπεδο ενδοσχολικών προς το παρόν εξετάσεων. Ο πλούτος των ασκήσεων και ο διαφορετικός βαθμός δυσκολίας τους στοχεύουν στην κάλυψη όλης της ύλης της Γραμματικής και του Συντακτικού, αλλά και στην παροχή της δυνατότητας επιλογής ανάλογα με την τάξη και το επίπεδο του μαθητή. Στο τέλος κάθε κειμένου δίνονται οι λύσεις όλων των ασκήσεων για δυνατότητα ελέγχου της ορθότητας των απαντήσεων.

Η συντακτική ανάλυση περιέχει: α. λεπτομερή αναφορά σε κάθε πρόταση κειμένου (είδος, συντακτική θέση, αιτιολόγηση έγκλισης εκφοράς, τρόπο σύνδεσης με προηγούμενες ομοειδείς), β. πλήρη χαρακτηρισμό κάθε λέξης της πρότασης, γ. πρακτικούς κανόνες για τον ορθό συντακτικό χαρακτηρισμό λέξεων και προτάσεων, δ. ανάλυση των μετοχών στο αντίστοιχο είδος δευτερεύουσας πρότασης και οδηγίες ανάλυσης, ε. πίνακες με τους υποθετικούς λόγους, φανερούς, λανθάνοντες /κρυφούς και εξαρ-

τημένους, στ. σύμπτυξη δευτερευουσών προτάσεων σε μετοχές και πληροφορίες για τους σχετικού μετασχηματισμούς, ζ. σύνταξη και ανάλυση των ρηματικών επιθέτων, η. οδηγίες για τη μεταφορά του λόγου από ευθύ σε πλάγιο και το αντίστροφο.

Για την καλύτερη εμπέδωση της σημασίας των λέξεων του κειμένου και για την απόκτηση μεταφραστικής ευχέρειας η μετάφραση δε δίνεται κατά λογάδην, αλλά σε πλήρη αντιστοίχιση με το αρχαίο κείμενο. Δεν υπάρχει πιο σημαντικό όφελος για κάποιον που ασχολείται με την αρχαία ελληνική από το να γνωρίζει τι μεταφράζει και πώς το μεταφράζει.

Φίλες και φίλοι, με οδηγό τη μακρόχρονη εμπειρία από τη διδασκαλία του αδίδακτου κειμένου και έχοντας σαφή γνώση των απαιτήσεων ενός συναδέλφου και ενός υποψηφίου, σας παραδίνω αυτό το πνευματικό πόνημα, με την ελπίδα ότι θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες σας και θα αποβεί πολύτιμος αρωγός στην προσπάθειά σας να αντεπεξέλθετε επιτυχώς στο έργο σας.

Ναύπλιο, Ιούνιος 2018

Ο συγγραφέας

Στους γονείς μου και στους δασκάλους μου

Ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον ἢ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὤχοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἠνίκα δ' ἦν δειλὴ ἐξαιπίνης οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινες τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἀρπαγὴν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν.

2

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η *Κύρου Ανάβασις* κατέχει ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στα ιστορικά έργα του Ξενοφώντα. Το έργο διαιρείται σε επτά βιβλία. Σ' αυτό ο συγγραφέας του διηγείται πράγματα που έχει ζήσει ο ίδιος, με μια αμεσότητα και με πολλές γεωγραφικές και εθνογραφικές λεπτομέρειες. Το κύριο μέρος του καλύπτει η διήγηση της τολμηρής υποχώρησης των Μυρίων προς τη Μαύρη θάλασσα, μέσα από αδιάβατα βουνά εχθρικής χώρας, και της διάσωσής τους υπό την ηγεσία του Ξενοφώντα μετά τη μάχη στα Κούναξα.

Το Γ' βιβλίο, απ' όπου και το απόσπασμα, περιέχει την πορεία των Μυρίων από τον ποταμό Ζαπάτα μέχρι τη χώρα των Καρδούχων και τα γεγονότα τα σχετικά με την πετυχημένη αντιμετώπιση των συνεχών επιθέσεων των Περσών.

Οι Έλληνες με τον Χειρίσοφο δέχονται αιφνιδιαστικά επίθεση από τους εχθρούς τους σε μία πεδιάδα στον Τίγρη ποταμό.

3

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ

ἐνθα: επίρρημα: α. τοπικό (= όπου, εκεί όπου)· β. χρονικό (= τότε, όταν).

δή: συμπερασματικός σύνδεσμος που συνδέει με τα προηγούμενα περίοδο ή ημιπερίοδο και εισάγει συμπέρασμα που προκύπτει από αυτά (= λοιπόν).

στραφέντες: μτχ. παθητικού αορίστου β' του ρ. **στρέφομαι** (ἐστρεφόμην, στρέφομαι / στραφήσομαι, ἐστρεψάμην / ἐστράφην, ἔστραμμαι, ἐστράμμην) = [απόλυτα] κινούμαι, στρέφομαι, κάνω στροφή.

ΚΛΙΣΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ:

ΟΡΙΣΤ.: ἔστραμμαι, ἔστραψαι, ἔστραπται, ἐστράμμεθα, ἔστραφθε, ἐστραμμένοι εἰσίν.

ΠΡΟΣΤ.: —, ἔστραψο, ἐστράφθω, —, ἔστραφθε, ἐστράφθω.

φεύγω (ἔφευγον, φεύξομαι / φευξοῦμαι, ἔφυγον, πέφευγα, ἐπεφεύγειν) = φεύγω, τρέπομαι σε φυγή· [+ εμπρόθετος ή επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου ή του τρόπου] φεύγω, τρέπομαι σε φυγή, απέρχομαι, αναχωρώ, καταφεύγω κάπου.

ἦ: η δοτική ενικού, θηλυκού γένους, της αναφορικής αντωνυμίας ὅς, ἥ, ὅ, με επιρρηματική σημασία (= [για τόπο] όπου· [για τρόπο] όπως).

ἕκαστος, ἐκάστη, ἕκαστον: αόριστη επιμεριστική αντωνυμία (= καθένας).

δύναμαι (ἐδυνάμην ή ἠδυνάμην, δυνήσομαι, ἐδυνήθην ή ἠδυνήθην / ἐδυνάσθην, δεδύνημαι) = μπορώ, είμαι ικανός.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Στον ενεστώτα και στον παρατατικό κλίνεται όπως το *ἵσταμαι*, αλλά στην υποτακτική και ευκτική ενεστώτα τονίζεται όπως τα βαρύτονα (π.χ. *λύομαι*): *δύνωμαι, δύνη, δύνηται*, κτλ. // *δυναίμην, δύναιο, δύναιτο*, κτλ.

ἔχω (εἶχον, ἔξω και σχήσω, ἔσχον [σχῶ, σχοίην, σχές, σχεῖν, σχών / σχοῦσα / σχόν], ἔσχηκα, ἐσχέκειν) = [+ αιτιατική] έχω, κρατώ, κατέχω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Η ευκτική του ενεργητικού αορίστου β', όταν το ρήμα δεν είναι σύνθετο, κλίνεται ως εξής: *σχοίην, σχοίης, σχοίη, σχοῖμεν, σχοῖτε, σχοῖεν*.

ἄκρον, τό = κορυφή βουνού· ακρωτήριο (το ουδέτερο του επιθέτου ἄκρος, ἄκρα, ἄκρον ως ουσιαστικό).

ἀμφί: πρόθεση τρίπτωτη (συντάσσεται και με τις τρεις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική, αιτιατική)· [+ αιτιατική, για δήλωση ακολουθίας προσώπων] οἱ ἀμφὶ Τισσαφέρην = οι άντρες του Τισσαφέρην, οἱ ἀμφὶ Χειρίσοφον = ο Χειρίσοφος και οι άντρες του.

ἀποτραπόμενοι: μτχ. μέσου αορίστου β' του ρ. ἀποτρέπομαι (ἀπετρεπόμην, ἀποτρέψομαι, ἀπετρεψάμην / ἀπετραπόμην / ἀπετρέφθην / ἀπετράπην, ἀποτέτραμμαί, ἀπετετράμμην) = απέχω, δεν κάνω κάτι από φόβο· αποστρέφομαι κάποιον ή κάτι· δε δίνω προσοχή στα λόγια κάποιου· στρέφομαι πίσω· επιστρέφω.

ῥῶχοντο: παρατατικός του ρ. οἶχομαι = [ἀπόλυτα] πηγαίνω, φεύγω, αποχωρώ, αναχωρώ.

καταβαίνω (κατέβαινον, καταβήσομαι, κατέβην [καταβῶ, καταβαίην, κατάβηθι, καταβῆναι, καταβάς / καταβᾶσα / καταβάν], καταβέβηκα, κατεβεβήκειν) = κινούμαι από ψηλά προς τα χαμηλά, κατεβαίνω, κατέρχομαι.

στρατοπεδεύομαι (ἐστρατοπεδευόμην, στρατοπεδεύσομαι, ἐστρατοπεδευσάμην, ἐστρατοπέδευμαι, ἐστρατοπεδεύμην) = καταλαμβάνω κάποια θέση με τον στρατό και εγκαθίσταμαι.

κῶμη, ἡ = μικρή και ατείχιστη πόλη, χωριό.

εἰμί (ἦ και ἦν, ἔσομαι, ἐγενόμην, γέγονα, ἐγενόνειν και γεγονώς ἦν) = (ως υπαρκτικό) εἶμαι, υπάρχω, υφίσταμαι, διαρκῶ· (ως συνδετικό) εἶμαι, σημαίνω, ισοδυναμῶ.

πεδῖον, τό = πεδιάδα, ἴσωμα.

ἡνίκα: χρονικός σύνδεσμος· δηλώνει το σύγχρονο (= τη στιγμή που, ενώ).

δειλῆ, ἡ = περασμένη ώρα· βράδυ, δειλινό.

ἐξαπίνης: επίρρημα (= ξαφνικά, αιφνιδιαστικά· απροσδόκητα, αναπάντεχα).

ἐπιφαίνομαι (ἐπεφαινόμην, ἐπιφανοῦμαι / ἐπιφανήσομαι, ἐπεφηνάμην / ἐπεφάνθην / ἐπεφάνην, ἐπιπέφασμαι) = εμφανίζομαι, έρχομαι στο φως, παρουσιάζομαι.

ΚΛΙΣΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ:

ΟΡΙΣΤ.: ἐπιπέφασμαι, ἐπιπέφανσαι, ἐπιπέφανται, ἐπιπεφάσμεθα, ἐπιπέφανθε, ἐπιπεφασμένοι εἰσί(ν).

ΠΡΟΣΤ.: —, ἐπιπέφανσο, ἐπιπεφάνθω, —, ἐπιπέφανθε, ἐπιπεφάνθων.

κατακόπτω (κατέκοπτον, κατακόψω, κατέκοψα, κατακέκοφα) = κόβω τελείως· κόβω σε μικρά κομμάτια, κατακομματιάζω· σκοτώνω.

κατέκοψάν (τινας): ο τόνος στη λήγουσα του ρήματος ανήκει στην εγκλιτική λέξη τινας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Εγκλιτικές λέγονται μερικές μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις, που συμπεριφέρονται τόσο στενά με την προηγούμενη, ώστε ακούγονται σαν ν' αποτελούν μαζί της μία λέξη· γι' αυτό ο τόνος τους κανονικά ή χάνεται ή ανεβαίνει στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης ως οξεία.

έσκεδασμένων: μτχ. παρακειμένου του ρ. σκεδάννυμαι (έσκεδαννύμην, —, έσκεδασάμην / έσκεδάσθην, έσκεδάσμαι, έσκεδάσμην) = [+ εμπρόθετο του τόπου ή του σκοπού] = διασκορπίζομαι.

καθ': η πρόθεση κατά με έκθλιψη και δάσυνση.

καθ' ἄρπαγῆν = για αρπαγή· εδώ, η πρόθεση κατά + αιτιατική για δήλωση σκοπού.

νομή, ἦ = διανομή, μοιρασιά· βοσκότοπος· κοπάδι.

βόσκημα, τό = κοπάδι, αγέλη· αυτό που βόσκει.

διαβιβάζομαι = μεταφέρομαι στο απέναντι μέρος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Ο μέσος αττικός μέλλοντας διαβιβῶμαι κλίνεται όπως ο ενεστώτας του τιμῶμαι: ΟΡΙΣΤ.: διαβιβῶμαι, διαβιβᾶ, διαβιβᾶται, διαβιβώμεθα, διαβιβᾶσθε, διαβιβῶνται.

ΕΥΚΤ.: διαβιβῶμην, διαβιβῶο, διαβιβῶτο, διαβιβώμεθα, διαβιβῶσθε, διαβιβῶντο.

κατελήφθησαν: παθητικός αόριστος α΄ του ρ. **καταλαμβάνομαι** (κατελαμβάνομην, καταληφθήσομαι, κατελαβόμην / κατελήφθην, κατείλημαι, κατείλημην, κατειλημμένος ἔσομαι) = κυριεύομαι, συλλαμβάνομαι.

ΚΛΙΣΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ, ΚΑΙ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ:

ΟΡΙΣΤ. ΠΡΚ.: κατείλημαι, κατείλησαι, κατείληται, κατείλημεθα, κατείληθε, κατειλημμένοι εἰσί(ν).

ΠΡΟΣΤ. ΠΡΚ.: — , κατείλησο, κατελήφθω, — , κατείλησθε, κατελήφθων.

ΥΠΡΣ.: κατειλήμην, κατείλησο, κατείληπτο, κατειλήμμεθα, κατείλησθε, κατειλημμένοι ἦσαν.

4

ΑΣΚΗΣΕΙΣ¹

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.

2. **α.** Πού στρατοπέδευσε ο Χειρίσοφος με τους άντρες του;

β. Τι συνέβη με την απροσδόκητη εμφάνιση των εχθρών των Ελλήνων;

3. **α. στραφέντες, ἀποτραπόμενοι, καταβάντες, κατελήφθησαν:** Να τοποθετηθούν στο κατάλληλο σημείο του πίνακα που ακολουθεί:

ενεργητικός αόριστος	μέσος αόριστος	παθητικός αόρ. α΄	παθητικός αόρ. β΄

β. Να γραφεί ό,τι ζητείται για καθέναν από τους τύπους που ακολουθούν:

- **στραφέντες:** η δοτική στο ίδιο γένος και στον ίδιο αριθμό
- **ἔφευγον:** ο αντίστοιχος τύπος στον μέλλοντα
- **ἕκαστος:** η γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος
- **ἀποτραπόμενοι:** το απρμφ. στον παρακείμενο
- **όδόν:** η ονομαστική και η δοτική στον πληθυντικό
- **καταβάντες:** η δοτική στο ίδιο γένος και στον ίδιο αριθμό
- **πλήρεις:** η κλητική ενικού και η γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος
- **πολλῶν:** τα παραθετικά του
- **ἐπιφαίνονται:** το απρμφ. παρακειμένου
- **κατελήφθησαν:** το απρμφ. στον ίδιο χρόνο.

1. Να αξιοποιούνται ανάλογα με την τάξη και το επίπεδο των μαθητών.

4. α. Να αναγνωριστεί το είδος των δευτερευουσών προτάσεων του κειμένου.
 β. Να προσδιοριστεί η συντακτική θέση των γενικών του κειμένου.
 γ. Να δηλωθεί η συντακτική θέση των λέξεων / φράσεων που ακολουθούν:
- μεστῆ:
 - τὸν Τίγρητα:
 - δεῖλη:
 - ἐξαπίνης:
 - ἐν τῷ πεδίῳ:
 - καθ' ἀρπαγὴν:

5

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Ἔνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον:** κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (ἔφευγον: πραγματικό).

οἱ βάρβαροι: υποκ. του ρ. ἔφευγον και της μτχ. στραφέντες (η μτχ. συνημμένη στο υποκ. του ρ.). • **στραφέντες** (= ἐπεὶ ἐστράφησαν): επιρρηματική χρονική μτχ. σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο ἔφευγον· αναλύθηκε με το ἐπεὶ + οριστική αορίστου, επειδή σε σχέση με το προσδιοριζόμενο ἔφευγον δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. • **ἐνθα:** επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο στραφέντες ἔφευγον.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Η χρονική μτχ. χρόνου αορίστου που δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν μεταφράζεται κατά κανόνα με αφού + οριστική αορίστου και αναλύεται σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση με ἐπεὶ + οριστική αορίστου: **στραφέντες** = ἐπεὶ ἐστράφησαν.

2. **ἧ ἕκαστος ἐδύνατο:** δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο ἔφευγον της πρότασης 1. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα ἧ και εκφέρεται με οριστική (ἐδύνατο: πραγματικό).

ἕκαστος: υποκ. του ρ. ἐδύνατο και του ενν. απρμφ. φεύγειν (ταυτοπροσωπία). • **φεύγειν:** ενν. τελικό απρμφ., αντικ. του ἐδύνατο. • **ἧ:** επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο ενν. φεύγειν.

3. **οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον:** κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (εἶχον: πραγματικό)· συνδέεται με την ομοειδή της πρόταση 1 παρατακτικά αντιθετικά με τα μέν... δε.

οἱ Ἕλληνες: υποκ. του ρ. εἶχον. • **τὸ ἄκρον:** αντικ. του ρ.

4. **οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρην και Ἄριαϊον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὥχοντο:** κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (ὥχοντο: πραγματικό).

οἱ ἀμφὶ Τισσαφέρην / (οἱ ἀμφὶ) Ἄριαϊον: υποκ. του ρ. ὥχοντο και της μτχ. ἀποτραπόμενοι (η μτχ. συνημμένη στα υποκ. του ρ.). • **ἀποτραπόμενοι** (= ἐπεὶ ἀπετράποντο): επιρρηματική χρονική μτχ. σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο ὥχοντο· αναλύθηκε με το ἐπεὶ + οριστική αορίστου, επειδή σε σχέση με το προσδιοριζόμενο ὥχοντο δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. • **ὁδόν:** αντικ. της μτχ. • **ἄλλην:** ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο ὁδόν.

5. **οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κώμῃ μεστῆ πολλῶν ἀγαθῶν:** κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (ἐστρατοπεδεύοντο: πραγματικό).

οἱ ἀμφὶ Χειρίσοφον: υποκ. του ρ. ἐστρατοπεδεύοντο και της μτχ. καταβάντες (η μτχ. συνημμένη στο υποκ. του ρ.). • **καταβάντες** (= ἐπεὶ κατέβησαν): επιρρηματική χρονική μτχ. σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο ἐστρατοπεδεύοντο· αναλύθηκε με το ἐπεὶ + οριστική αορίστου, επειδή σε σχέση με το προσδιοριζόμενο ἐστρατοπεδεύοντο δηλώνει το προ-

τερόχρονο στο παρελθόν. • **ἐν κώμη**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (στάση σε τόπο) στο *ἐστρατοπεδεύοντο* • **μεστῆ**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *κώμη*. • **ἀγαθῶν**: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο *μεστῆ*. • **πολλῶν**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *ἀγαθῶν*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Η γενική που προσδιορίζει ετερόπτωτα επίθετα που δηλώνουν συμμετοχή, πλήρωση, όπως *μέτοχος, κοινωνός, μεστός, πλήρης, ἔμπλεως*,... είναι αντικειμενική.

6. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (*ἦσαν*: πραγματικό).

κῶμαι: υποκ. του ρ. *ἦσαν*. • **ἄλλαι**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *κῶμαι*. • **πολλαί**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *ἄλλαι κῶμαι*. • **πλήρεις**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *πολλαὶ ἄλλαι κῶμαι*. • **ἀγαθῶν**: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο *πλήρεις*. • **πολλῶν**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *ἀγαθῶν*. • **ἐν τῷ πεδίῳ**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (στάση σε τόπο) στο *ἦσαν*. • **τούτῳ**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *τῷ πεδίῳ*. • **παρὰ τὸν ποταμόν**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (πλησίον) στο *ἦσαν*. • **τὸν Τίγρητα**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *ποταμόν*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Το γεωγραφικό κύριο όνομα που συμφωνεί με τον προσδιοριζόμενο γεωγραφικό όρο (λίμνη, ποτάμι, όρος κτλ.) στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση και προτάσσεται με άρθρο είναι επιθετικός προσδιορισμός.

7. ἡνίκα δ(ὲ) ἦν δείλπ: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο περιεχόμενο της πρότασης 8. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *ἡνίκα* (σύγχρονο) και εκφέρεται με οριστική (*ἦν*: προσδιορίζει χρονικά κάτι καθορισμένο και πραγματικό).

δείλπ: υποκ. του ρ.

8. ἔξαπίνης οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (*ἐπιφαίνονται*: πραγματικό).

οἱ πολέμιοι: υποκ. του ρ. *ἐπιφαίνονται*. • **ἐν τῷ πεδίῳ**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (στάση σε τόπο) στο ρ. • **ἔξαπίνης**: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρ.

9. καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἔσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἄρπαγὴν: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (*κατέκοψαν*: πραγματικό)· συνδέεται με την ομοειδή της πρόταση 8 παρατακτικά συμπλεκτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο *καί*.

οὔτοι (= *οἱ πολέμιοι*): ενν. υποκ. του ρ. *κατέκοψαν*. • **τινας**: αντικ. του ρ. • **τῶν Ἑλλήνων**: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο *τινας*. • **τῶν ἔσκεδασμένων** (= *οἱ ἔσκεδασμένοι ἦσαν*): επιθετική μτχ. σε θέση ομοιόπτωτου ονοματικού επιθετικού προσδιορισμού στο *τῶν Ἑλλήνων*. • **ἐν τῷ πεδίῳ**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (στάση σε τόπο) στη μτχ. • **καθ' ἄρπαγὴν**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στη μτχ.

10. καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (*κατελήφθησαν*: πραγματικό).

νομαί: υποκ. του ρ. *κατελήφθησαν* και της μτχ. *διαβιβαζόμεναι* (η μτχ. συνημμένη στο υποκ. του ρ.). • **πολλαί**: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *νομαί*. • **βοσκημάτων**: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική του περιεχομένου στο *νομαί*. • **διαβιβαζόμεναι** (= *ὅτε διεβιβάζοντο*): επιρρηματική χρονική μτχ. σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο *κατελήφθησαν*· αναλύθηκε με το *ὅτε* + οριστική παρατακτικού, επειδή σε σχέση με το προσδιοριζόμενο *κατελήφθησαν* δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν. • **εἰς τὸ πέραν**:

εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (κίνηση σε τόπο) στο *διαβιβαζόμεναι*.

• **τοῦ ποταμοῦ**: γενική της αφετηρίας από το *πέραν*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Η γενική από τα επιρρήματα *ἔξω, ἐκτός, πόρρω, πρόσω, ἐντός, εἴσω, ἐγγύς, πλησίον, μακράν, πέραν*, κ.ά. λέγεται της αφετηρίας ή του χωρισμού (προσδιορίζει επιρρήματα που δηλώνουν απομάκρυνση, χωρισμό ή προσέγγιση).

6

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι
στραφέντες
ἔφευγον ἢ ἕκαστος ἐδύνατο,
οἱ δὲ Ἕλληνες
εἶχον τὸ ἄκρον.
οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρην
καὶ Ἀριαῖον
ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν
ᾤχοντο.
οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον
καταβάντες
ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κώμῃ
μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν.
ἦσαν δὲ καὶ πολλαὶ ἄλλαι κῶμαι
πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν
ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ
παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν.
ἡνίκα δὲ ἦν δειλὴ
ἐξαπίνης
οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ,
καὶ κατέκοψάν τινες τῶν Ἑλλήνων
τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ
καθ' ἀρπαγὴν·
καὶ γὰρ κατελήφθησαν πολλαὶ νομαὶ βοσκη-
μάτων
διαβιβαζόμεναι
εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Τότε λοιπόν οι βάρβαροι,
αφού έστρεψαν τα νώτα,
έφευγαν όπου ο καθένας μπορούσε,
ενώ οι Έλληνες από την άλλη
κατείχαν την κορυφή.
Και οι άντρες του Τισσαφέρην
και του Αριαίου,
αφού στράφηκαν προς άλλη κατεύθυνση²,
έφυγαν.
Ο Χειρίσοφος και οι στρατιώτες του³,
αφού κατέβηκαν (από την κορυφή του βουνού),
στρατοπέδευσαν σε ένα χωριό
γεμάτο με πολλά αγαθά.
Υπήρχαν επίσης και πολλά άλλα χωριά
γεμάτα με άφθονα αγαθά
σ' αυτή την πεδιάδα
κοντά στον Τίγρη ποταμό.
Όταν όμως ήταν δειλινό,
απροσδόκητα
οι εχθροί εμφανίζονται στην πεδιάδα
και κατέσφαξαν μερικούς από τους Έλληνες
που ήταν διασκορπισμένοι σ' αυτήν (την πεδιάδα)
για αρπαγή·
γιατί πιάστηκαν πολλά κοπάδια
από ζώα
την ώρα που μεταφέρονταν
στο απέναντι μέρος του ποταμού.

2 α. Ο Χειρίσοφος και οι Έλληνες που ήταν μαζί του, αφού κατέβηκαν από την κορυφή του βουνού, στρατοπέδευσαν σε ένα χωριό με άφθονα αγαθά. Το χωριό βρισκόταν σε μια πεδιάδα κοντά στον ποταμό Τίγρη. Εκεί υπήρχαν και πολλά άλλα χωριά γεμάτα με πολλά αγαθά.

2. Αλλιώς: αφού πήραν άλλο δρόμο.

3. Αλλιώς: Οι Έλληνες με τον Χειρίσοφο.

β. Εντελώς απροσδόκτα το δειλινό εμφανίστηκαν στην πεδιάδα οι εχθροί και σκότωσαν μερικούς από τους Έλληνες που είχαν διασκορπιστεί σ' αυτή για λεπλασία.

3. α.

ενεργητικός αόριστος	μέσος αόριστος	παθητικός αόρ. α΄	παθητικός αόρ. β΄
καταβάντες	ἀποτραπόμενοι	κατελήφθησαν	στραφέντες

β. στραφείσι(ν) • φεύξονται και φευξοῦνται • ἐκάστων • ἀποτετράφθαι • αἱ ὁδοί / ταῖς ὁδοῖς • καταβᾶσι • πλήρες / πλήρων • πλειόνων / πλείστων • ἐπιπεφάνθαι • καταληφθῆναι.

4. α. Βλ. Συντακτική ανάλυση, προτ. 2, 7.

β. Βλ. Συντακτική ανάλυση.

γ. Βλ. Συντακτική ανάλυση.

1

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη [ὁ Φαρνάβαζος], ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶναι· ἐὰν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάτῃ (τοιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε, φιλοτιμία ἐστίν), εὖ χρὴ εἰδέναι ὅτι πολεμήσω ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Εἴθ', ὦ λῶστε σύ, τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο. Ἐν δ' οὖν, ἔφη, ἐπίστω, ὅτι νῦν τε ἄπειμι ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα ἐκ τῆς σῆς χώρας, τοῦ τε λοιποῦ, κὰν πόλεμος ᾗ, ἕως ἂν ἐπ' ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα.

2

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα Έλληνικά είναι το κύριο και το πιο σημαντικό έργο του Ξενοφώντα. Διαιρείται σε επτά βιβλία, στα οποία εξιστορούνται τα γεγονότα από το 411 π.Χ. μέχρι το 362 π.Χ. (μάχη στη Μαντίνεια).

Στο Β΄ βιβλίο ο ιστορικός εκθέτει τα γεγονότα της περιόδου 405 - 403 π.Χ. (το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου, το καθεστώς των Τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα και η κατάλυσή του).

Ο Αγησίλαος, κατά την εκστρατεία του στη Φρυγία, νικά σε μάχη τον Φαρνάβαζο, ο οποίος καταφέρνει και διαφεύγει. Με τη μεσολάβηση ενός κοινού τους φίλου, του Απολλοφάνη από την Κύζικο, οι δύο αντίπαλοι συναντιούνται για να διαπραγματευτούν από κοινού συνθήκη φιλίας. Στο συγκεκριμένο κείμενο φιλοξενείται ένα μέρος του διαλόγου ανάμεσα στον σατράπη Φαρνάβαζο και στον Λακεδαιμόνιο στρατηγό και βασιλιά Αγησίλαο.

3

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ

τοίνυν: εισάγει συμπέρασμα πραγματικό (= λοιπόν).

ἔφη: παρατατικός του ρ. **φημί** ([φῶ, φαίην, φάθι, φάναι, φάσκων / φάσκουσα / φάσκον], ἔφην, φήσω, ἔφησα) = λέω, ισχυρίζομαι, διαβεβαιώνω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

α. Ο παρατατικός ἔφην καθώς και η υποτακτική, η ευκτική και το απρμφ. του ενεστώτα έχουν και σημασία αορίστου.

β. Πολλές φορές χρησιμοποιείται παρενθετικά: φησί = λέει, ισχυρίζεται· φασίν = λένε· ἔφη = είπε.

ἔάν: υποθετικός σύνδεσμος + υποτακτική (= αν).

πέμπω (ἔπεμπον, πέμπω, ἔπεμψα, πέπομψα, ἐπεπόμψην ή πεπομψῶς ἦν) = [+ αιτιατική προσώπου ή πράγματος] στέλνω κάποιον ή κάτι.

ὁ ὑπήκοος, ή ὑπήκοος, τὸ ὑπήκοον = που ακούει, που προσέχει· που υπακούει σε κάποιον, που υποτάσσεται σε κάποιον.

τάττω ή τάσσω (ἔταττον ή ἔτασσον, τάξω, ἔταξα, τέταχα, ἐτετάχην) = βάζω σε τάξη, τακτοποιώ· [+ δύο αιτιατικές, αντικ. - κατηγορούμενο] τοποθετώ κάποιον σε κάποια θέση.

βουλήσομαι: οριστική μέλλοντα του ρ. **βούλομαι** (ἐβουλόμην, βουλήσομαι, ἐβουλήθην ή ἠβουλήθην, βεβούλημαι) = [+ τελικό απρμφ.] επιθυμώ, θέλω, έχω στον νου μου να.

φίλος, φίλη και **φίλος, φίλον** = αγαπητός, φιλικός. ΣΥΓΚΡ.: φίλτερος, φιλαίτερος και φιλίων. ΥΠΕΡΘ.: φίλτατος, φιλαίτατος. **ὁ φίλος** (ως ουσιαστικό) = φίλος, σύμμαχος.

μέντοι: αντιθετικός σύνδεσμος (= όμως, αλλ' όμως, εντούτοις).

ἀρχή, ή = εξουσία.

προστάττω και **προστάσσω** (προσέταττον και προσέτασσον, προστάξω, προσέταξα, προστέταχα, προσετέταχην) = [+ αιτιατική προσώπου] τοποθετώ ή παρατάσσω κά-

ποιον σε κάποιον τόπο· [+ αιτιατική πράγματος + δοτική προσώπου] επιβάλλω σε κάποιον κάτι, αναθέτω σε κάποιον κάτι.

τοιοῦτόν (τι): ο τόνος στη λήγουσα του *τοιοῦτον* ανήκει στην εγκλιτική λέξη *τι* που ακολουθεί.

ἔοικα: παρακείμενος με σημασία ενεστώτα (= μοιάζω, φαίνομαι)· στη φράση *ὡς ἔοικεν* είναι απρόσωπο, λειτουργεί παρενθετικά και μεταφράζεται: *ὅπως φαίνεται*.

φιλοτιμία, ἦ = επιθυμία τιμής· γενναιοσύνη· φιλοδοξία.

εὖ (= καλά): επίρρημα θετικού βαθμού του επιθέτου *ἀγαθός*. ΣΥΓΚΡ.: *ἄμεινον* / *κρεῖττον* / *βέλτιον*. ΥΠΕΡΘ.: *ἄριστα* / *κράτιστα* / *βέλτιστα*.

χρή και **χρεών ἐστί** ([εुकτ.: *χρεία* και *χρεών εἶη*, προστ.: *χρεών ἔστω*, απρμφ.: *χρη-ναι* και *χρεών εἶναι*, μτχ.: τὸ *χρεών*], *ἐχρηῆν* και *χρηῆν*): απρόσωπο ρήμα (= [+ τελικό απρμφ. ΕΝΣΤ. ἢ ΑΟΡ. συνήθως ως υποκ.] είναι ορισμένο από τον θεό, είναι πεπρωμένο, είναι ανάγκη, χρειάζεται να, πρέπει να, αρμόζει να).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Τα συνώνυμα *ἀνάγκη ἐστί*, *χρή* και *δεῖ* δεν έχουν ακριβώς την ίδια σημασία. Το *ἀνάγκη ἐστί* σημαίνει τη *χρεία*, το *αναπόφευκτο*, το *επιβεβλημένο*. Το *χρή* σημαίνει κυρίως το *ωφέλιμο*, το *χρήσιμο*, το *κατάλληλο*, το *αρμόδιο να γίνει*. Το *δεῖ* σημαίνει *αυτό που επιβάλλεται από τα πράγματα* / *από την πραγματικότητα να γίνει*.

εἰδέναι: απρμφ. του ρ. *οἶδα* ([*εἰδῶ*, *εἰδείην*, *ἴσθι*, *εἰδέναι*, *εἰδώς*, -*υῖα*, -*ός*], *ἦδεν* και *ἦδη*, *εἴσομαι* και *εἰδήσω*, *ἔγνω*, *ἔγνωκα*, *ἔγνώκειν*): παρακείμενος με σημασία ενεστώτα (= [+ αιτιατική + κατηγορηματική μτχ. σε αιτιατική] γνωρίζω, ξέρω ότι).

πολεμέω -ῶ (*ἐπολέμουν*, *πολεμήσω*, *ἐπολέμησα*, *πεπολέμηκα*) = [+ δοτική] πολεμῶ εναντίον κάποιου, εκθρεύομαι κάποιον.

δύναμαι (*ἐδυνάμην* ἢ *ἠδυνάμην*, *δυνήσομαι*, *ἐδυνήθην* ἢ *ἠδυνήθην* / *ἐδυνάσθην*, *δεδύνημαι*) = μπορώ, είμαι ικανός.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Στον ενεστώτα και στον παρατατικό κλίνεται ὅπως το *ἴσταμαι*, αλλά στην υποτακτική και ευκτική ενεστώτα τονίζεται ὅπως τα βαρύτονα (π.χ. *λύομαι*): *δύνωμαι*, *δύνη*, *δύνηται*, κτλ. // *δυναίμην*, *δύναιο*, *δύναιτο*, κτλ.

ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα = ὅσο μπορώ καλύτερα / πιο γενναία. Το ρήμα *δύναμαι* συνοδεύεται από τα *ὡς*, *ὅπως* ἢ από *αναφορική αντωνυμία* και *υπερθετικό*, ἢ μόνο με το *ὡς*, για να δηλωθεῖ ο ανώτατος βαθμός του.

ἄν: ακολουθεῖ μετά το αναφορικό επίρρημα *ὡς* και συνοδεύει την υποτακτική *δύναμαι*: πρόκειται για το αοριστολογικό (= τυχόν, ίσως, ενδεχομένως, -δῆποτε· μπορεί να παραμείνει αμετάφραστο).

ἀκούω (*ἤκουον*, *ἀκούσομαι*, *ἤκουσα*, *ἀκήκοα*, *ἀκήκῶειν* ἢ *ἠκήκῶειν* ἢ *ἀκηκῶς ἦν*) = [+ ουδέτερο αντωνυμίας ἢ επιθέτου] ακούω κάτι με τα ίδια μου τ' αυτιά (ἄμεση ακοή και βέβαιη γνώση).

ταῦτα: αναφέρεται στα προηγούμενα, σ' αυτά δηλαδή που είπε ο Φαρνάβαζος.

λαμβάνομαι (*ἐλαμβάνομην*, *ληφθήσομαι*, *ἐλάβομην* [*λάβωμαι*, *λαβοίμην*, *λαβοῦ*, *λαβέσθαι*, *λαβόμενος*, -*η*, -*ον*] / *ἐλήφθην*, *εἴλημμαι* [*εἴληψαι*, *εἴληπται*, κτλ.], *εἰλήμμην* και *εἰλημμένος ἦν*, *εἰλημμένος ἔσομαι*) = (μέσο) [+ δύο γενικές] πιάνω κάποιον από κάτι.

ἡ χεῖρ (*τῆς χειρός*, *τῆ χειρί*, *τὴν χεῖρα*, *ῶ χεῖρ*: *αἱ χεῖρες*, *τῶν χειρῶν*, *ταῖς χερσὶ*, *τὰς χεῖρας*, *ῶ χεῖρες*): ἀνώμαλο μεταπλαστό ουσιαστικό της γ' κλίσης (βλ. σχολική

Γραμματική Αρχαίας Ελληνικής Μιχ. Οικονόμου, σελ. 91-92).

λέγω (ἔλεγον, λέξω / ἐρώ, ἔλεξα / εἶπα / εἶπον, εἶρηκα, εἰρήκειν και εἰρηκώς ἦν) = [+ ειδική πρόταση / + ειδικό απρμφ.] λέω ότι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

α. Ο μέλλοντας ἐρώ κλίνεται όπως ο ενεστώτας του ποιῶ: ἐρώ, ἐρεῖς, ἐρεῖ, κτλ.

β. Το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού αορίστου β' είναι εἶπέ· σύνθετο με οποιαδήποτε πρόθεση, ανεβάζει τον τόνο στην προπαραλήγουσα: ἄντειπε.

γ. Να μη συγχέεται η μτχ. μέλλοντα λέξον με το β' ενικό προστακτικής αορίστου λέξον (του ἔλεξα).

εἶθ' (ἐκθλιψη του τελικού ε) = **εἶθε**: μόριο + ευκτική ή οριστική ιστορικών χρόνων για έκφραση ευχής (= μακάρι να...).

λῶστος, -η, -ον (= πιο επιθυμητός, καλύτερος): υπερθετικός βαθμός του επιθέτου ἀγαθός, -ή, -όν. ΣΥΓΚΡ. ὁ, ἡ λῶων, τὸ λῶον. ὦ λῶστε = καλέ μου φίλε.

ἔν: ουδέτερο του αριθμητικού απόλυτου εἷς, μία, ἓν (= ένας, μία, ένα).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Να μη συγχέεται με τα: ἐν: πρόθεση + δοτική· ἔν: ουδέτερο μτχ. ενεργητικού αορίστου β' του ρ. ἴημι.

ἐπίστω και **ἐπίστασα**: β' ενικό προστακτικής ενεστώτα του ρ. ἐπίσταμαι (ἠπιστάμην, ἐπιστήσομαι, ἠπιστήθην) = γνωρίζω κάτι ακριβώς από επιμέλεια και σπουδή· [+ ειδική πρόταση] ξέρω, γνωρίζω καλά ότι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

α. Στον ενεστώτα και στον παρατατικό κλίνεται όπως το ἴσταμαι, αλλά στην υποτακτική και ευκτική ενεστώτα τονίζεται όπως τα βαρύτονα (π.χ. λύομαι): ἐπίστωμαι, ἐπίστη, ἐπίστηται, κτλ. // ἐπισταίμην, ἐπίσταιο, ἐπίσταιτο, κτλ. (βλ. πιο πάνω δύναμαι).

β. Δέχεται την αύξηση εξωτερικά σαν να είναι απλό.

ἄπειμι: οριστική μέλλοντα του ρ. ἀπέρχομαι [ἀπίω, ἀπίοιμι και ἀπιοίην, ἄπιθι, ἀπιέναι, ἀπιών / ἀπιοῦσα / ἀπίον] = φεύγω, αναχωρώ.

ὥς ἂν δύνωμαι τάχιστα = όσο μπορώ πιο γρήγορα (βλ. πιο πάνω ὥς ἂν δύνωμαι ἄριστα).

ἄν: ακολουθεί μετά το αναφορικό επίρρημα ὥς και συνοδεύει την υποτακτική δύνωμαι· πρόκειται για το αοριστολογικό (= τυχόν, ίσως, ενδεχομένως, -δήποτε· μπορεί να παραμείνει αμετάφραστο).

τάχιστα (= πολύ γρήγορα): επίρρημα υπερθετικού βαθμού (ΘΕΤ.: ταχέως. ΣΥΓΚΡ.: θᾶτον ή θᾶσον) του επιθέτου ταχύς, ταχεῖα, ταχύ.

τοῦ λοιποῦ (χρόνου) = στο μέλλον.

κᾶν = **καὶ ἄν**: παραχωρητικός σύνδεσμος + υποτακτική (= και αν ακόμη, κι αν)· το κᾶν είναι προϊόν κράσης (συγχώνευση του τελικού φωνήεντος ή διφθόγγου μιας λέξης με το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της ακόλουθης· πάνω από το φωνήεν που προκύπτει από την κράση γράφεται ένα σημάδι που είναι όμοιο με την ψιλή και λέγεται κορωνίδα).

(ἔως) **ἄν**: ακολουθεί ύστερα από τον χρονικό σύνδεσμο ἔως και συνοδεύει την υποτακτική ἔχωμεν· πρόκειται για το αοριστολογικό.

ἔχω + τελικό απρμφ. = μπορώ να, είμαι σε θέση να.

στρατεύομαι (έστρατεύομην, στρατεύσομαι, έστρατευσάμην, έστράτευμαι, έστρατεύομην) = εκστρατεύω, πηγαίνω / υπηρετώ στον στρατό· [έπί τινα] εκστρατεύω εναντίον κάποιου.

άφεξόμεθα: μέλλοντας του ρ. άπέχομαι (άπειχόμην, άφέξομαι / άποσχήσομαι, άπεσχόμην, άπέσχημαι) = (μέσο) [+ γενική] κρατώ τον εαυτό μου μακριά από κάτι, απομακρύνομαι από κάτι.

4

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.
2. **α.** Ποιος παράγοντας, σύμφωνα με τον Φαρνάβαζο, θα καθορίσει τη στάση του ίδιου απέναντι στον Αγησίλαο και στους στρατιώτες του;
 - β.** Η στάση του Αγησίλαου απέναντι στον Φαρνάβαζο ευνοεί ή όχι τη σύναψη συνθήκης φιλίας μεταξύ τους;
3. Να γραφεί ό,τι ζητείται για καθέναν από τους τύπους που ακολουθούν:
 - **ἔφη**: η μτχ. ενεστώτα στα τρία γένη στην ονομαστική πληθυντικού
 - **ὑπήκοον**: η ονομαστική πληθυντικού στο θηλυκό γένος
 - **τάττη**: η μτχ. ενεστώτα στην ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους
 - **ἔστί**: το απρμφ. μέλλοντα
 - **εἰδέναι**: το γ' ενικό υποτακτικής στον ίδιο χρόνο
 - **ἀκούσας**: ο αντίστοιχος τύπος στον μέλλοντα και στον παρακείμενο
 - **ἐλάβετο**: το απρμφ. στον ίδιο χρόνο και στον παρακείμενο
 - **ἐπίστω**: το ίδιο πρόσωπο στην υποτακτική και ευκτική του ίδιου χρόνου
 - **ἄπειμι**: το απρμφ. του ίδιου χρόνου
 - **τάχιστα**: ο αντίστοιχος τύπος στον συγκριτικό βαθμό.
4. **α.** Να αναγνωριστεί το είδος των προτάσεων της τελευταίας περιόδου.
 - β. ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν ἐμπη:** Να γίνει η σύνταξη παθητική.
 - γ.** Να δηλωθεί η συντακτική θέση των δευτερευουσών ειδικών προτάσεων του κειμένου.

5

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Ἐγὼ τοίνυν [...] βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος εἶναι**: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (*βουλήσομαι*: πραγματικό).

ἐγώ: υποκ. του ρ. *βουλήσομαι* και του απρμφ. *εἶναι* (ταυτοπροσωπία). • **εἶναι**: τελικό απρμφ., αντικ. του ρ. • **φίλος / σύμμαχος**: κατηγορούμενα στο ἐγώ μέσω του συνδετικού *εἶναι*. • **ὑμῖν**: ετερόπτωτος ονομαστικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στα *φίλος / σύμμαχος*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Η πτώση των κατηγορουμένων *φίλος / σύμμαχος* μέσω του συνδετικού *εἶναι* καθιστά υποχρεωτική την ταυτοπροσωπία ανάμεσα στο ρήμα και στο απρμφ.. Αλλιώς, αν τα κατηγορούμενα ήταν σε αιτιατική, έπρεπε να αναζητήσουμε το υποκείμενο του απρμφ. *εἶναι* σε αιτιατική (ετεροπροσωπία).

2. ἔφη [ὁ Φαρνάβαζος]: κύρια παρενθετική πρόταση.

ὁ Φαρνάβαζος: ενν. υποκ. του ρ.

3. ἐὰν βασιλεύς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμψη: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού της προϋπόθεσης στο περιεχόμενο της πρότασης 1. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *ἐάν* και εκφέρεται με υποτακτική (*πέμψη*).

βασιλεύς: υποκ. του ρ. *πέμψη*. • **στρατηγόν:** αντικ. του ρ. • **ἄλλον:** ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *στρατηγόν*. Για τον υποθετικό λόγο βλ. πρόταση 4.

4. ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττη: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού της προϋπόθεσης στο περιεχόμενο της πρότασης 1. Συνδέεται με την ομοειδή της πρόταση 3 παρατακτικά αντιθετικά με τα *μέν.. δέ*. Εκφέρεται με υποτακτική (*τάττη*).

οὗτος (= *βασιλεύς*): ενν. υποκ. του ρ. *τάττη*. • **ἐμέ:** αντικ. του ρ. • **υπήκοον:** κατηγορούμενο στο *ἐμέ* μέσω του *τάττη*. • **ἐκείνου:** ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική ή κτητική στο *υπήκοον*. Απόδοση τόσο δική της όσο και της υπόθεσης της πρότασης 3 είναι η οριστική μέλλοντα *βουλήσομαι* της πρότασης 1. Ο υποθετικός λόγος που σχηματίζεται είναι ο ακόλουθος:

Υποθετικός λόγος

Υπόθεση: *ἐὰν πέμψη / ἐὰν τάττη*

Απόδοση: **βουλήσομαι**

Είδος: σύνθετος υποθετικός λόγος του **προσδοκωμένου**.

5. ἐὰν μέντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάττη: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού της προϋπόθεσης στο περιεχόμενο της πρότασης 8. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *ἐάν* και εκφέρεται με υποτακτική (*προστάττη*).

οὗτος (= *βασιλεύς*): ενν. υποκ. του ρ. *προστάττη*. • **τὴν ἀρχὴν** (ἄμεσο) – **μοι** (ἔμμεσο): αντικ. του ρ. Με απόδοση το *χρῆ εἰδέναι* της πρότασης 8 σχηματίζεται ο ακόλουθος υποθετικός λόγος:

Υποθετικός λόγος

Υπόθεση: *ἐὰν προστάττη*

Απόδοση: **χρῆ εἰδέναι**

Είδος: **προσδοκώμενο**.

6. τοιοῦτόν τι, [...], φιλοτιμία ἐστίν: κύρια πρόταση κρίσης με παρενθετική σημασία· εκφέρεται με οριστική (*ἐστίν*: πραγματικό).

τι: υποκ. του ρ. • **φιλοτιμία:** κατηγορούμενο στο *τι* μέσω του συνδετικού *ἐστίν*. • **τοιοῦτον:** ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο *τι*.

7. ὡς ἔοικε: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση με παρενθετική σημασία.

8. εὖ χρῆ εἰδέναι: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (*χρῆ*: πραγματικό).

εἰδέναι: τελικό απρμφ., υποκ. του απρόσωπου ρ. *χρῆ*. • **ὕμᾱς:** ενν. υποκ. του απρμφ. • **Ἡ πρόταση 9:** αντικ. του απρμφ.

9. ὅτι πολεμήσω ὑμῖν: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, αντικείμενο του *εἰδέναι* της πρότασης 8. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο *ὅτι* (αντικειμενική γνώμη / κρίση) και εκφέρεται με οριστική (*πολεμήσω*: πραγματικό).

ἐγώ: ενν. υποκ. του ρ. *πολεμήσω*. • **ὕμῖν:** αντικ. του ρ.

10. ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική παραβολική υποθετική πρόταση που προσδιορίζει το περιεχόμενο της πρότασης 9. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα *ὡς* (τρόπος), εκφέρεται με υποτακτική (*δύνωμαι*) που συνοδεύεται από το αοριστολογικό *ἂν* και με απόδοση το *πολεμήσω* της πρότασης 9 σχηματίζεται λανθάνων υποθετικός λόγος του προσδοκωμένου.

ἐγώ: ενν. υποκ. του ρ. *δύνωμαι*. • **ἄριστα:** επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρ.

11. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (ἐλάβετο: πραγματικό).

ὁ Ἀγησίλαος: υποκ. του ρ. ἐλάβετο και της μη. ἀκούσας (η μη. συνημμένη στο υποκ. του ρ.).

• τῆς χειρὸς (έμμεσο) – αὐτοῦ (άμεσο): αντικ. του ρ. • ἀκούσας (= ἐπεὶ ἤκουσεν): επιρρηματική χρονική μη. σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο ρ: αναλύθηκε με το ἐπεὶ + οριστική αορίστου, επειδή σε σχέση με το προσδιοριζόμενο ἐλάβετο δηλώνει το προτερύχον στο παρελθόν. • ταῦτα: αντικ. της μη.

12. καὶ εἶπεν: κύρια πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (εἶπεν: πραγματικό). Συνδέεται με την ομοειδή της πρόταση 11 παρατακτικά συμπλεκτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο καί.

οὔτος (= ὁ Ἀγησίλαος): ενν. υποκ. του ρ.

13. Εἶθ(ε), ὦ λῶστε σύ, τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο: κύρια πρόταση επιθυμίας· εκφέρεται με ευκτική (γένοιο: ευχετική) που συνοδεύεται από το μόριο εἶθ(ε).

σύ: υποκ. του ρ. γένοιο και της μη. ὢν (η μη. συνημμένη στο υποκ. του ρ.). • φίλος: κατηγορούμενο στο σύ μέσω του συνδετικού γένοιο. • ὢν: επιρρηματική τροπική μη. σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του τρόπου στο ρ. • τοιοῦτος: κατηγορούμενο στο σύ μέσω του συνδετικού ὢν. • ἡμῖν: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο φίλος • ὦ λῶστε: κλητική προσφώνηση.

14. ἔν δ(ε) οὔν, [...], ἐπίστω: κύρια πρόταση επιθυμίας· εκφέρεται με προστακτική (ἐπίστω: προτρεπτική).

οὔ (= ὁ Φαρνάβαζος): ενν. υποκ. του ρ. ἐπίστω. • ἔν: αντικ. του ρ.

15. ἔφη: κύρια παρενθετική πρόταση κρίσης· εκφέρεται με οριστική (ἔφη: πραγματικό).

οὔτος (= ὁ Ἀγησίλαος): ενν. υποκ. του ρ.

16. ὅτι νῦν τε ἄπειμι [...] ἐκ τῆς σῆς χώρας: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, επεξήγηση στο ἔν της πρότασης 14. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι (αντικειμενική γνώμη / κρίση) και εκφέρεται με οριστική (ἄπειμι: πραγματικό).

ἐγώ: ενν. υποκ. του ρ. ἄπειμι. • νῦν: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρ. • ἐκ τῆς χώρας: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της απομάκρυνσης (ή κίνησης από τόπο) στο ρ. • τῆς σῆς: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο χώρας.

17. ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική παραβολική υποθετική πρόταση που προσδιορίζει το περιεχόμενο της πρότασης 16. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα ὡς (τρόπος), εκφέρεται με υποτακτική (δύνωμαι) που συνοδεύεται από το αοριστολογικό ἂν· με απόδοση το ἄπειμι της πρότασης 16 σχηματίζεται λανθάνων υποθετικός λόγος του προσδοκωμένου.

ἐγώ: ενν. υποκ. του ρ. δύνωμαι. • τάχιστα: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρ.

18. τοῦ τε λοιποῦ, [...], σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφεξόμεθα: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, επεξήγηση στο ἔν της πρότασης 14. Συνδέεται με την ομοειδή της πρόταση 16 παρατακτικά συμπλεκτικά με τους συμπλεκτικούς συνδέσμους τε (πρόταση 16)... τε (πρόταση 18) και εκφέρεται με οριστική (ἀφεξόμεθα: πραγματικό).

ἡμεῖς: ενν. υποκ. του ρ. ἀφεξόμεθα. • σοῦ / τῶν σῶν: αντικ. του ρ. • τοῦ λοιποῦ: επιρρηματική γενική σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου στο ρ.

19. κἂν πόλεμος ᾗ: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση που δηλώνει έντονη αντίθεση στο περιεχόμενο της πρότασης 18. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο κἂν (= καὶ ἂν) και εκφέρεται με υποτακτική (ᾗ).

πόλεμος: υποκ. του ρ.

20. ἕως ἂν ἐπ(ι) ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοῦποθετι-

κή πρόταση σε θέση επιρρηματικού προσδιορισμού του χρόνου και της προϋπόθεσης στο περιεχόμενο της πρότασης 18. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ἕως και εκφέρεται με υποτακτική (ἔχωμεν) που συνοδεύεται από το αοριστολογικό ἄν. Με απόδοση το ἀφεξόμμεθα της πρότασης 18 σχηματίζεται λανθάνων υποθετικός λόγος που δηλώνει το προσδοκώμενο.

ἡμεῖς: ενν. υποκ. του ρ. ἔχωμεν και του απρμφ. στρατεύεσθαι (ταυτοπροσωπία). • **στρατεύεσθαι:** τελικό απρμφ., αντικ. του ρ. • **ἐπ(ί) ἄλλον:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει εκθρική κατεύθυνση· προσδιορίζει το στρατεύεσθαι.

6

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη [ὁ Φαρνάβαζος],
ἐὰν βασιλεὺς μὲν πέμψη ἄλλον στρατηγόν,
ἐμὲ δὲ τάττη ὑπήκοον ἐκείνου,
βουλήσομαι εἶναι
καὶ φίλος καὶ σύμμαχος ὑμῖν·
ἐὰν μέντοι μοι προστάτῃ τὴν ἀρχὴν
(τοιοῦτόν τι, ὡς ἔοικε, φιλοτιμία ἐστίν),
χρὴ εὖ εἰδέναι ὅτι πολεμήσω ὑμῖν
ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα.
ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀγασίλαος
ἐλάβετο αὐτοῦ τῆς χειρὸς καὶ εἶπεν·
Εἴθ(ε), ὦ λῶστε σύ, γένοιο φίλος ἡμῖν
ὣν τοιοῦτος.
ἐν δ(ὲ) οὖν, ἔφη, ἐπίστω,
ὅτι νῦν τε ἄπειμι ἐκ τῆς σῆς χώρας
ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα,
τοῦ τε λοιποῦ,
κἂν πόλεμος ᾗ,
ἕως ἂν ἔχωμεν
στρατεύεσθαι ἐπ(ί) ἄλλον,
ἀφεξόμμεθα σοῦ τε καὶ τῶν σῶν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Εγώ, λοιπόν, είπε ο Φαρνάβαζος,
αν ο βασιλιάς στείλει άλλον στρατηγό
κι εμένα με θέσει υπό τις διαταγές εκείνου,
θα θελήσω να είμαι
φίλος και σύμμαχός σας·
αν όμως μου αναθέσει την αρχηγία
(κάτι τέτοιο, όπως φαίνεται, είναι φιλοδοξία),
πρέπει να ξέρετε καλά ότι θα σας πολεμήσω
όσο καλύτερα μπορώ.
Αφού άκουσε αυτά ο Αγασίλαος,
τον έπιασε από το χέρι και (του) είπε·
μακάρι, καλέ μου φίλε, να γίνεις φίλος μας
έχοντας τέτοιο χαρακτήρα.
Ένα όμως, είπε, να ξέρεις καλά,
ότι και τώρα θα φύγω από τη χώρα σου
όσο μπορώ πιο γρήγορα
και (πως) στο μέλλον,
κι αν ο πόλεμος διαρκεί,
για όσο διάστημα μπορούμε
να εκστρατεύουμε εναντίον άλλου,
θα μείνουμε μακριά από σένα και τα δικά
σου πράγματα.

2 α. Ο σατράπης Φαρνάβαζος λέει με ειλικρίνεια στον Αγασίλαο πως η στάση του απέναντί του θα εξαρτηθεί από το πώς θα του φερθεί ο Πέρσης βασιλιάς. Αν αυτός (ο βασιλιάς) στείλει άλλον στρατηγό και τον ίδιο (τον Φαρνάβαζο) τον θέσει κάτω από τις διαταγές εκείνου, ο ίδιος θα αποφασίσει να συνάψει φιλικές και συμμαχικές σχέσεις μαζί του· αντίθετα, στην περίπτωση που ο βασιλιάς του αναθέσει την αρχηγία, θα πολεμήσει αυτόν (τον Αγασίλαο) και τους άντρες του όσο πιο γενναία μπορεί.

β. Παρά το γεγονός ότι ο Φαρνάβαζος λέει στον Αγασίλαο ότι θα πολεμήσει τον ίδιο και τους άντρες του, εφόσον ο βασιλιάς του αναθέσει την αρχηγία όλων των δυνάμεών του, ο Λακεδαιμόνιος στρατηγός τον πιάνει από το χέρι και του λέει πως θα θελε για φίλο έναν άνθρωπο με τον δικό του χαρακτήρα. Επίσης, διαβεβαιώνει τον σατράπη ότι